

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ефективний розвиток аграрного сектора економіки неможливий без впровадження інновацій. Саме низька питома вага інновацій, відсутність дієвих механізмів стимулювання їх розробки, обмежене використання сільськогосподарськими підприємствами власних інноваційних розробок та недостатня інформованість про них є одними з головних причин низької конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Проблеми організації інноваційної діяльності, управління інноваціями, вибору методів і побудови механізмів інноваційного розвитку аграрних підприємств нині знаходяться в центрі уваги економічної науки. Перехід аграрного сектора на інноваційну модель розвитку є природним наслідком інтеграції України у світовий економічний простір.

Інноваційний процес аграрного сектора має характерні особливості, зокрема: інновації спрямовані на дослідження живих організмів; різноманіття аграрної продукції; залежність впровадження інновацій від природно-кліматичної зони; тривалий термін окупності інновацій; комплементарний характер інновацій; високий ризик впровадження інновацій порівняно з іншими галузями економіки тощо. Специфіка інноваційних процесів в аграрному секторі економіки полягає ще й в тому, що вони характеризуються наявністю регіональних, галузевих, функціональних, технологічних та організаційних особливостей.

Інноваційні технології аграрного сектора стосуються не лише технологічних процесів, а й способу організації діяльності сільського господарства, інноваційних технологій надання державної підтримки, інноваційних механізмів кредитування та фінансування [1, с. 218].

Впровадження інноваційних технологій в аграрний сектор передбачає визначення механізмів взаємодії різних суб'єктів: органів державної влади, підприємництва, міжнародних організацій, асоціацій, спілок, об'єднань тощо. Для оцінки ефективності механізмів впровадження інноваційних технологій в аграрний сектор проаналізуємо динаміку окремих показників: частка доданої вартості

аграрного сектору у ВВП, частка експорту сировини аграрного сектору у загальному експорті, частка рівня зайнятості в аграрному секторі (рис. 1).

*Рис. 1. Аналіз показників ефективності механізмів впровадження інноваційних технологій в аграрний сектор України в динаміці**

*Побудовано за даними [2, 3, 4].

В Україні частка доданої вартості аграрного сектору у ВВП становила у 2019 р. 9,01% і коливалася в межах 7,45% у 2010 р. до 12,06% у 2015 р. Це вказує на те, що для формування доданої вартості в нашій країні характерний інтенсивний тип. Частка експорту сировини аграрного сектору у загальному експорті становила в середньому за досліджуваний період 1,58%. Щодо частки зайнятості в аграрному секторі до всієї зайнятості, то вона має тенденцію до спадання, якщо у 2010 р. становила 20,33%, то у 2019 р. – 14,48%.

Для покращення ситуації щодо інноваційного розвитку аграрного сектору важлива роль відводиться державі. Саме держава має регулювати інноваційні процеси, надавати безпосередню підтримку виробникам аграрної продукції, встановлювати стратегічні цілі та виконувати контрольні функції. На це вказує і досвід країн Європейського Союзу, де функціонують державні інститути регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору. Так в Польщі діє Агентство сільськогосподарського ринку, у Чехії і Словаччині – Фонди ринкового

стимулювання, в Угорщині – Координаційний комітет з регулювання сільськогосподарського ринку. Дані інститути забезпечують здійснення низки стратегічних завдань: проводять аналіз ринку сільськогосподарської продукції та оцінку поточної ситуації на ринку; здійснюють продаж сільськогосподарської продукції; проводять закупівлі готової продукції для переробки; надають субсидії при експорті; проводять збір і аналіз інформації для державних органів влади тощо.

Держава може впливати на інноваційні процеси в аграрному секторі за допомогою прямих і непрямих методів стимулювання. До прямих методів стимулювання належить: бюджетне фінансування наукових досліджень, відшкодування частини відсоткової ставки за кредитами, кредитування, безоплатна передача результатів фундаментальних досліджень з метою їх використання у прикладних дослідженнях приватними корпораціями тощо. Непрямими методами стимулювання є: освоєння наукових досягнень за допомогою амортизаційної, патентної політики, пільгового кредитування, фінансового лізингу, страхування тощо.

Державна підтримка інноваційної діяльності визначена у Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, де визначено стратегічні завдання щодо цілей в аграрному секторі як підструктури агропромислового комплексу.

Механізм державного стимулювання розвитку інновацій аграрного сектору має враховувати елементи: об'єкти стимулювання; пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів; форми та методи непрямого стимулювання; інструменти державного непрямого впливу; облік умов інноваційного розвитку конкретного періоду часу і конкретних регіональних умов; механізми оцінювання результатів інноваційної політики в аграрному секторі, заснованої на державному стимулюванні [5, с. 98].

Важливими завданням на етапі розробки системи державного стимулювання аграрного сектору є виділення напрямів інноваційно орієнтованої аграрної економіки.

Отже, для ефективного розвитку аграрного сектору економіки та успішного функціонування всіх складових системи його розвитку виняткова роль має відводитися саме інноваційному розвитку.

Перелік джерел інформації:

1. Vasylieva N. Ukrainian Agricultural Contribution to the World Food Security: Economic Problems and Prospects. *Montenegrin Journal of Economics*. 2018. №14(4). P. 215-224.

2. Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?view=chart> (дата звернення: 11.03.2021).
3. Agricultural raw materials exports (% of merchandise exports). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.AGRI.ZS.UN?view=chart> (дата звернення: 11.03.2021).
4. Employment in agriculture (% of total employment) (modeled ILO estimate). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS?view=chart> (дата звернення: 11.03.2021).
5. Шпортюк Н., Пугач А. Пріоритетні напрями державного Регулювання інноваційних процесів в аграрному секторі економіки. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 1(40). С. 96-100.